

Vuk'uzenzele

O e tlisetswa ke Dikgokahano tsa Mmuso (GCIS)

English/Sesotho

Phato 2022 Kgatiso 1

Ho matlafatsa basadi ka temo

tse ntshetsopele ya tsa temo, mme re thusitse balemi ba bangata ka tshireletso ya dijo, bohlweki le phepo. Ha esale ke rata temo ho tloha ke sa le monyane mme ha ke so inahane ke etsa ntho enngwe ka ntle ho yona."

Ngaka Zulu o hlalositse hore o sebeditse diporofenseng tse tshela ka khamphane ya hae, a thusa basadi le batjha ka tsa temo le ho rua.

Ho rua dikgoho bakeng sa thekiso

Ka 2017, Ngaka Zulu o ile a elellwa hore thupello ya hae ha e na moelelo ntle le sephetho, kahoo o ile a reka polasi hore a kgone ho kenya tsebo ya hae tshetsong.

Tsatsing lena e se e le morui wa dikgoho tse rekiswang tse fetang 7 500.

Qalong leano la hae e ne e le ho hlalisa meroho fela.

"Ke ne ke hloka dikgoho bakeng sa monontsha. Ke ne ke ya matlong a batho ke o lata hore dijalo tsa ka di hole di nonne. Ke ka moo mohopolo wa ho rua dikgoho o ileng wa tla. Dilemong tse pedi, ke ha re hlalitse

moo a hlalising le ho pheha meroho le dikgoho tse a di romellang mabenkeleng a maholo a mmalwa.

Polasi ya hae e amohetse le ho rupella baithuti ba 20 ba ithutelang bolemirui.

Ngaka Zulu o tlohetse mosebetsi Lekaleng la tsa Temo porofenseng ya Leboya Bophirima mme a theha khamphani ya hae ya borupelli e bitwang Hope Nutrition Business Consultants.

Ke ka mora hore a fallele Gauteng empa a se fumane mosebetsi wa setsebi sa tsa phepo.

O na le tjantjello e kgolo ya tsa temo mme toro ya hae ke ho kenya basadi ba bangata ka moo a ka kgonang ho tsa temo, e leng lekala le a dumelang hore le na le bokgoni ba ho ba matlafatsa le ho theha mesebetsi.

"Ke sebeditse dilemo tse robedi, ke sebetse le diofisiri

Owen Mngadi

Ngaka Ethel Zulu ke molemirui a hlahetseng ka mahetla a ntseng a hola. O sebdisa tsebo ya hae e

kenelletseng ya tsa phepo le dilemo tse ngata tsa boiphihlelo bakeng sa ho hlalisa meroho le dikgoho tse hodisitsweng ka mokgwa wa setho polasing ya hae ka morero wa ho matlafatsa

basadi ba bang ho ba dihwai.

Ngaka Zulu a dilemo tse 48, a nang le lengolo la bongaka ho tsa phepo, o na le polasi ya dihektara tse 23 Cullinan haufi le Tshwane,

E tswella pele leqepheng la 2

Ho bala **Vuk'uzenzele** fumana epe ya GOVAPP ho:

Batla SA Government ho Google playstore kapa ho appstore

IKOPANYE LE RONA HO Vuk'uzenzele @VukuzenzeleNews

Diwebosaete: www.gcis.gov.za Imeile: vukuzenzele@gcis.gov.za
www.vukuzenzele.gov.za Mohala: (+27) 12 473 0103

Tshedimosetso House:
1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

VUK'UZENZELE KE MAHALA, HA E REKISWE

E tswella pele ho tswa ho leqephe la 1

dikgoho tse 5 000 mme ra qala ho rekisetsa mabenkele a haufi."

O ile a tlatselisa ka hore dikgoho tsa hae di hola ka mokgwa wa tlhaho, ha di na dihomoune. O sebedisa monontsha wa dikgoho bakeng sa ho hodisa meroho e jwalo ka sepinitjhi, borokholi, khabetjhe, le diphepha.

Ntle le mabenkele, Ngaka Zulu o rekisetsa le bahwebi ba rekisang mebi-leng dihlahiswa tsa hae.

Kgwebo ya hae e atlehile haholo hoo a bileng a file

basadi ba 12 mosebetsi wa moshwelella.

Ho ya ka Ngaka Zulu, kgwebo ya kgodiso ya dikgoho e bohlokwa haholo naheng jwalo ka ha malapa a mangata a ja kgoho ho feta mefuta e meng ya nama.

Ngaka Zulu o labalabela ho rupella basadi ba fetang 1 000 naha ka bophara ka tsa temo. O boetse o labalabela le ho ba emong wa bahlahisi ba meroho le dikgoho tse hodiswang ka mokgwa wa tlhaho ba tshetjwang haholo Afrika Borwa.

O eletsa basadi ba labalabelang ho ba balemi hore

ba qale ha nyane mme ba se emele tshetso ya

mmuso. "Ha tshetso ya mmuso e fihla, e tla o nyolla. Ha o hloka ho hlahisa dikgoho tse 3 000, ha ho se o hlolang ho qala ka tse 20. Bua le mabenkele a haufi o utlwe hore ba batla boleng bofe mme o etse dihlopha hore o fihlele boleng le palo e ba e batlang," o a phaella.

Ho matlafatsa basadi ka temo

Ngaka Zulu o dumela hore temo e ka bapala karolo ya ho matlafatsa basadi moruong le ho ba thehela mosebetsi e mengata.

"Ha o matlafatsa mosadi,

o matlafatsa setjhaba.

Re kgona ho fetisa tsebo ya rona le ho kenyeletsa batho ba bang ba bangata."

O phaella ka hore basadi ha ba a tlameha ho itekanyetsa ho temo fela empa ba tlameha ho leka le mosebetsi e meng ya lekala lena, jwalo ka ho phepha, ho kenya dijo ka hara dipakana le ho reka ba rekisa.

"Ho iketsetsa tjelele ya bona ke hona fela ho ka re thusang ho fedisa sekgobo sa tlheketsetso ya bong, mme hoo ho ka fihlellwa ka temo hara tse ding," ho rialo Ngaka Zulu.

Dikgwebo tse nyane di kgothalletswa ho kopa thuso

Nosihle Shelembe

Letona la Ntshetso-pele ya Dikgwebo tse Nyane, Stella Ndabeni-Abrahams, o kgothalletitse dikgwebo tse nyane tsa metsetoropo le mahaeng ho kopa thuso ho Lenaneo la Bohwebi la Metsesetoropo le Mahae (TREP).

"Re ikemiseditse ho fedisa tlhokeho ya mosebetsi le bofuma, empa re boetse re na le maikarabelo a ho hodisa moruo," ho rialo Letona Ndabeni-Abrahams.

Ha a bua Sebokeng sa Batjha sa SheTradesZA se sa tswa tshwarelwa Tshwane, letona le itse boleng bo hodimodimo ba TREP ke miliyone e le nngwe ya diranta, karolo enngwe ya yona ke e o e fiwang mme enngwe ke e o e kadi-ngwang.

Bahwebi ba metsesetoropo kapa ba mahaeng ba ka kopa thuso, ho kenyeletsa le thuso ya tjelele, ka foromo

e tlwaelehleng e hlahang ho Lefapha la Ntshetsopele ya Dikgwebo tse Nyane (SEDA), Lefapha la Matlole a Dikgwebo tse Nyane (SEFA), Letlole la Ntshetsopele ya Naha (NEF) le Lefapha la Ntshetsopele ya Batjha ba Naha (NYDA).

Beng ba dikgwebo ba tlameha e be Maafrika Borwa hore ba kgone ho etsa dikopo.

Dithuso tse latelang di teng bakeng sa bahwebi ba fihlellang dipehelo tse boletsweng.

- Lenaneo la mabaka a manyane le mabenkele a dipompong
- Lenaneo la tshetso ya dikgwebo tsa ho kobolla le ho penta dipalangwang le ho teha dikoloi (mmoho le

mabenkele a manyane a ikemetseng a rekisang dikarolo tsa dipalangwang le bahwebi ba banyane ba dikoloi)

- Lenaneo la tshetso ya dilakga
 - Lenaneo la tshetso ya dikgwebo tsa diaparop, letlalo le masela
 - Lenaneo la dikgwebo tse hlahisang dihlahiswa tsa ho itlhomkela
 - Lenaneo la tshetso ya di-spaza-shopo
 - Lenaneo la tshetso ya dikgwebo tsa di-tshisanyama le dijo tse phehleng
- O ka ingodisa ho smmesa.gov.za. mme o fane ka Lesedi le hlokehang. Jwalo ka matsapa a ho etsa bonnete ba hore metjha ya tshetso ya tjelele bakeng

sa dikgwebo tse nyane e ba metle mme e ba bobebe, mmuso o ntse o sebetsana le ho kopanya ditheo bakeng sa dikgwebo tse nyane ho etsa setheo se le seng.

"Hajwale re motjheng wa ho kopanya SEFA le SEDA ha mmoho le Khamphane ya Ntshetsopele ya Dibanka tsa Mahatammoho."

Lenaneo la SheTrades

Ndabeni-Abrahams o itse ka metjha e fapaneng, mmuso o thusitse lekala la dikgwebo tse nyane ho hola le ho theha mosebetsi.

"Lefapha la Ntshetsopele ya Dikgwebo tse Nyane le SEDA ba thehile tshetsopele mmoho le Setheo sa Matjhaba sa Dikgwebo (ITC), ho tswa SheTradesZA Afrika Borwa, le ho theha SheTradesZA Hub.

"Leano lena le ikemiseditse ho matlafatsa dikgwebo tsa basadi hore di se sitiswe ho etsa kgwebo ka naheng, ka dinaheng tsa setereke le ka dinaheng

tswa matjhaba. SheTradesZA Hub e tshetsopele bahwebi ba basadi ba 10 000 ba Afrika Borwa ka ho ba matlafatsa ka tsebo ya kgwebo le tlhodisano bonyane sebaka sa dilemo tse nne," ho rialo letona.

Bahwebi ba basadi ba ka bang 3 000 ba Maafrika Borwa ba se ba ingodisitse ho SheTradesZA Hub mme ba fumana dithuto ka inthanete.

SheTradesZA Hub e tla ntlafatsa phihlello ya matsete bakeng sa dikgwebo tsa basadi le ho ntshetsopele menyetla ya mosebetsi.

"Ho nka karolo ha lefapha le SEDA ho SheTradesZA Hub ho bontsha boitlamo ba rona ntshetsopele le ho netefatsa matlafatso ya moruo wa basadi ka hara Afrika Borwa," ho rialo Ndabeni-Abrahams.

– SAnews.gov.za

Ha o batla ho tseba haholwanyana ka Seda letsetsa **0860 663 7867**, o romele imeile ho info@seda.org.za kapa o kene ho www.seda.org.za.

government communications

Department: Government Communication and Information System
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Tel: 012 473 0353

Email: vukuzenzele@gcis.gov.za

Address: Private Bag X745, Pretoria, 0001

Head of Editorial and Production

Regomoditswe Mavimbela
Regomoditswe@gcis.gov.za

Acting Editor-in-Chief

Zanele Mngadi | Zanelemngadi@gcis.gov.za

Acting Managing Editor

Tendai Gonese | tendai@gcis.gov.za

News Editor

Noluthando Motswai

Writers: More Matshediso
Ursula Graaff

Graphic Designers

Tendai Gonese | Benny Kubjana

Production Assistants

Jauhara Khan | Sebastian Palmer

Language Practitioners

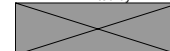
Nomgcibelo Motha | Boitumelo Phalatse
Thandolunye Khulu | Mahanyele Ramapala

All rights reserved. Reproduction of the newspaper in whole or in part without written permission is strictly prohibited.

Vuk'uzenzele
is published by Government
Communications (GCIS)

Printed by:

Distributed by:

ON THE DOT

Di ngata tse re ka di etsang mme re tlo di etsa ho fedisa ho tima kgafetsa ha motlakase

Dibekeng tse mmalwa tse fetileng, ho bile le ho tima kgafetsa ha motlakase ho setisitseng moruo wa rona mme ha thatafaletsa bophelo Mafrika Borwa ohle.

Mokgahlelo wa bo-tshelela wa ho tima ha motlakase o susumeditswe ke tahlehelo ya dimegawatse (MW) tse fetang 18 000 tsa ho fehla motlakase ka lebaka la ho robaha ha metjhini e o fehang le boipelaetso bo sa tshireletsehang ba basebetsi ba Eskom.

Ka mora dilemo tse leshome tsa leqeme la motlakase, Mafrika Borwa a na le tokelo ya ho ikutlwa a ferekane le ho kgwena. Ka dinako tse tshwanang le tsena, ho ka utlwahala e ka ha ho pheletso.

Empa, le ha ho tima ha motlakase ho bonahala ho ntse ho hlwa mekwalaba, nnete ke hore re se re nkile mehato e mmalwa ya bohlokwa bakeng sa ho lokisa bothata ba phephelo ya motlakase.

Ho ka sehlohlolong ho rona hajwale ke ho tsitsisa motlakase. Jwalo ka ha metjhini e ntse e loka mme sekgahla sa ho fehla se kgutletse sekeng, Eskom e tla kgona ho fokotsa ho tima ha motlakase ho ya mekgahlelong e tlase.

Tumellano e fihlletsweng ke Eskom le mekga ya basebetsi e tla thusa ka tokiso e hlokalang le ho kgutlisetsa metjhini e meng tshebetsong. Mola wa phephelo o hlahang Cahora Bassa Mozambique o lokisitswe, mme o tlatseletsa ka dimegawatse tse 600 kgokahanyong,

le Karolo 6 ya Medupi e kgutletse tshebetsong ka Moqebelo, mme e tlatseletsa hape ka dimegawatse tse 720. Dikarolo tse ding di lebeletse ho kgutlela tshebetsong hape, mme di tla lokisa maemo e renang.

Ka ho tshwanang, makala a kenyang molao tshebetsong a sebetsa ka thata ho lwantsha boqhekanyetsi, boshodu le bobodu hore a hlote kotsi e bakwang ke botsotsi bona ba motlakase.

Qetellong, ho salang ke hore re hloka ho eketsa bongata kgokahanyong ya phephelo ya motlakase. Hona ho ka theha monyetla wa hore Eskom e ka lokisa le ho eketsa tshebetso e ntle ya ditshebeletso tsa yona. Ho tla theha le tshehetso ya hore le ha metjhini e mmalwa e ka robaha ka nako e le

nngwe, ho ka sebediswa le mehlodi e meng.

O mong wa mehato ya pele e ke ileng ka e nka ka 2018 ke ho tsoseletsa lenaneo la ho batla motlakase o kgonang ho ntjhafatswa.

Ho hong ho kenellang thekong ya metjhini e metjha e fehang ka lenaneo lena, ke hore ho eketswa ha sekepele sa dilaesense tsa diporojeke tse ntjha tsa ho fehla ho ya ho dimegawatse tse 100 ho bolela hore batsetedi ba ikemetseng ha ba hloke laesense hore ba ahe ditsha tsa ho fehla tsa boholo bo fellang mona. Ntlafatso ena e bobebe e butse monyetla wa tonanahadi wa ho tsetela.

Eskom e hlwaile lefatshe ka thoko ho ditsha tsa yona tsa ho fehla motlakase bakeng sa batsetedi ba poraefete ba diporojeke tsa motlakase o kgonang ho ntjhafatswa. Tokiso ya meetso e qetilwe bakeng sa ho ntlafatsa tshebetso ya Dikarolo 1, 2 le 3 tsa Medupi mme di sa tla ho dikarolo 5 le 6.

Le ha mehato ena e le bohlokwa mme e tlo beha ditholwana dikgweding tse tlang, ho hlakile hore ha e a lekana bakeng sa ho lokisa bothata bo re bo tobileng.

Seo dibeke tse mmalwa tse fetileng di re bonitseng sona ke hore re hloka ho etsa ho toma mme re ho etse ka potlako e kgolo.

Ha ho lebaka la hore hobaneng ha naha e jwalo ka ya rona – e nang le tsebo, bokgoni le disebe-

diswa – e tlameha ho ba le leqeme la motlakase.

Dibekeng tse mmalwa tse fetileng, re ne re ntse re sebetsana le metjha e meng e fapaneng bakeng sa ho potlakisa mesebetsi yohle le ho eketsa phephelo ya rona ya motlakase le Matona a amehang mmoho le diofisiri tse ka sehlohong. Molaetsa o hlakile: ena ha se nako ya ho sebetsa jwalo ka tlwaelo. Re hloka ho iteta sebete bakeng sa ho fedisa ho tima kgafetsa ha motlakase.

Le ha mehato e re seng re e nkile e tla boloka phephelo ya motlakase o tshepahalang mme o le theko e tlase ho ya nakong e tlang, re ne re ntse re lekola metjha e re ka e nkang hajwale bakeng sa ho etsa hore seo se etsahale haufinyana.

Haufinyana re tla be re qeta moralo o felletseng le ho fumana maikutlo a baahi a hlokehang bakeng sa ho qetella mehato e latelang. Ha re se re qetile, haufinyana re tla kgona ho phatlalatsa maano a tebileng a ho fihlella tswelopele e potlakileng ya twantsho ya ho tima ha motlakase.

Ha ho tharollo e bobebe bakeng sa bothata ba rona ba motlakase. Empa re ikemiseditse le ho tsitlallela ho leka metjha yohle le ho sebedisa monyetla yohle bakeng sa ho netefatsa hore re fehla motlakase o lekaneng bakeng sa ho fihlella ditlhoko tsa naha ka bophara. **U**